

Prof. dr hab. Józef Górniewicz
UWM w Olsztynie

Recenzja dorobku naukowego oraz dydaktyczno - organizacyjnego Pana dra Andrzeja Rozmusa ubiegającego się o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.
Opinia przygotowana dla Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego.

Uwagi ogólne

Pan dr Andrzej Rozmus ukończył w roku 1998 studia na kierunku socjologia na Wydziale Socjologiczno - Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Pracę magisterską pt. „Sposób odbioru przekazywanych przez telewizję treści a systemy wartości osób studiujących” napisał pod kierunkiem Pana Prof. dr hab. Jerzego Chłopeckiego. Tenże sam profesor był też promotorem w przewodzie doktorskim Pana Andrzeja Rozmusa. Na podstawie przygotowanej rozprawy pt. „Wizerunek wyższej szkoły niepaństwowej na regionalnym rynku usług edukacyjnych. Studium porównawcze dwóch województw: śląskiego i podkarpackiego” oraz złożonych z wynikiem pozytywnych egzaminów uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii. Stopień ten nadała Rada Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w roku 2004. Recenzentami byli Panowie Prof. Prof. Bohdan Jałowiecki i Jacek Wódz.

Pan dr Andrzej Rozmus posiada bogate doświadczenie zawodowe. Jest aktualnie zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Nauk Społecznych i Administracji Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Pełnił wiele różnych funkcji w strukturze akademickiej. Od siedmiu lat sprawuje urząd prorektora uczelni, jest członkiem senatu, przewodniczącym kilku komisji senackich i rektorskich, ekspertem i rzeczoznawcą różnych instytucji ekonomicznych i społecznych.

Za swoją działalność naukowo - badawczą, dydaktyczną i organizacyjną Habilitant uzyskał wiele nagród i wyróżnień. Odznaczony został Brązowym Krzyżem Zasługi za działalność społeczną, edukacyjną i naukową w roku 2004. Najczęściej otrzymywał nagrody rektora uczelni, w latach 2005, 2006 i 2011. Zaś w roku 2016 uzyskał Medal „Zasłużony dla WSliZ w Rzeszowie „Bene meritis de Academiae”.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna

Pan dr Andrzej Rozmus prowadzi zajęcia dydaktyczne z wielu przedmiotów kształcenia akademickiego takich między innymi jak: badania ewaluacyjne, komunikacja społeczna, budowanie zespołów, bezpieczeństwo społeczne, determinanty wizerunku instytucji i organizacji, kierowanie zespołami ludzkimi, czy polityka społeczna. Nie są to bynajmniej przedmioty z obszaru kształcenia pedagogicznego, raczej socjologicznego, czy z szeroko

rozumianych dyscyplin społecznych. Był promotorem i recenzentem prac licencjackich i magisterskich. Łącznie na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych wypromował 76 magistrantów oraz 162 licencjatów.

Występuje też w roli promotora pomocniczego w dwóch otwartych na Wydziale Nauk Społecznych i Administracji Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie przewodach doktorskich nauk społecznych w dyscyplinie nauki o mediach (mgr Iwona Wojciechowska oraz mgr Małgorzata Gosek).

Pan dr Andrzej Rozmus zrealizował kilka projektów dydaktycznych. W ich ramach prowadził warsztaty i był trenerem w takich przedsięwzięciach jak: „Program Rozwoju Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie – Uczelnia jutra” (2008 – 2010), „Postaw na przedsiębiorczość” (2009), „Pracuj i studiuj – studia dualne na kierunku Psychologia w Zarządzaniu (2019 – 2022).

Szczególnym osiągnięciem dydaktycznym i organizacyjnym Habilitanta było powołanie w roku 2014 Rzeszowskiej Akademii Inspiracji. Placówkę tę ukończyło dotąd ponad 400 osób. Przeprowadzono ponad 800 godzin zajęć dydaktycznych w obiektach uczelni. Podstawową ideą przyświecającą założycielom i trenerom Rzeszowskiej Akademii Inspiracji jest wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży w zakresie najważniejszych kompetencji i umiejętności tak, aby odkryli oni w sobie pasje, zainteresowania, by mogli radzić sobie z manipulacją społeczną, podejmować logiczne decyzje jak też myśleć twórczo.

Pan dr Andrzej Rozmus wystąpił z wnioskami o dofinansowanie Rzeszowskiej Akademii Inspiracji. Otrzymał środki na realizację tej koncepcji z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, dwukrotnie z Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Habilitant rozpoczął w roku 2013 projekt edukacyjny pt. Klasy patronackie WSiLiZ”. Opieką objęto 11 klas gimnazjalnych z województwa podkarpackiego i małopolskiego. Zajęcia prowadzone w klasach patronackich z udziałem nauczycieli akademickich są okazją do zaprezentowania młodzieży szkolnej osiągnięć badawczych pracowników naukowych jak też organizacji studiów w tej uczelni.

Z informacji przedłożonej przez kandydata do stopnia doktora habilitowanego wynika, że Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie jest organem prowadzącym Akademickie Liceum Ogólnokształcące. Pan dr Andrzej Rozmus sprawuje tam opiekę merytoryczną i zarządczą nad kadrą pedagogiczną. Placówka ta prowadzi trzy profile kształcenia: informatyczny, dotyczący zdrowia i farmacji oraz sztuki i projektowania graficznego. W szkole tej część zajęć prowadzą nauczyciele akademicy, a uczniowie uczestniczą także w ćwiczeniach laboratoryjnych odbywanych w poszczególnych pracowniach uczelni.

Osiągnięcia naukowo – badawcze

Pan dr Andrzej Rozmus w dołączonym do autoreferatu wykazie osiągnięć naukowych zamieścił podstawowe informacje o przygotowanych przez siebie i współpracowników pracach naukowych.

Na ogólny dorobek naukowy kandydata do stopnia doktora habilitowanego składają się takie publikacje jak: jedna monografia habilitacyjna autorska. Dwunastokrotnie występował w roli redaktora lub współredaktora monografii wieloautorskiej. Przy czym samodzielnie opracował cztery pozycje. Opublikował ponadto 40 artykułów. Siedem z nich zostało zamieszczonych w czasopiśmie naukowych, głównie z obszaru nauk

ekonomicznych oraz o zarządzaniu, pozostałe materiały ukazały się w pracach zbiorowych. Większość z tych materiałów było przygotowanych z innymi badaczami. Samodzielnie opracował tylko 17 artykułów.

Dostrzega się skłonność habilitanta do pracy zespołowej i chociaż deklaruje często, że włożył najwięcej pracy w przygotowanie ostatecznej wersji artykułu czy monografii wieloautorskiej, to jednak trudno uznać to, że Jego wkład ocenił na 60% w kilku stronicowym artykule z udziałem czterech osób. Pozostali badacze przygotowali zatem średnio 13% tekstu.

Pan dr Andrzej Rozmus był autorem lub współautorem 13 raportów z badań, dokumentów z przeprowadzonych prac badawczych, ekspertyz specjalistycznych, czy innych utworów. Tylko jeden z nich był przygotowany samodzielnie przez habilitanta. Pozostałe teksty posiadały dwóch, trzech autorów. Materiały te są zdeponowane w archiwum uczelnianym.

Liczba cytowań wynosi 86, a Indeks Hirscha - 7 - stan na 17 czerwca 2019 r.

Habilitant wskazał w autoreferacie na swoje doświadczenie w kierowaniu projektami badawczymi i zespołami uczonych. Przedstawił siedem takich przedsięwzięć. W sześciu z nich występował w roli kierownika projektu. Środki na ich realizację pochodziły z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonego na finansowanie badań statutowych poszczególnych jednostek organizacyjnych uczelni, którym przyznano kategorie naukowe. Tylko jeden raz uczestniczył w pracach zespołu badawczego finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki. Pełnił tam rolę wykonawcy zadania.

Pan dr Andrzej Rozmus aktywnie uczestniczył w 17 międzynarodowych konferencjach naukowych. Wszystkie odbyły się jednak na terenie polskich uczelni, głównie w Warszawie, Krakowie, Katowicach, Łodzi, czy Rzeszowie. Zapewne też jako prorektor uczelni otwierał konferencje organizowane przez macierzystą szkołę i pełnił tam także rolę współorganizatora. Wskazał na 9 takich spotkań polskich uczonych reprezentujących głównie nauki społeczne.

Na większości konferencji wygłaszał referaty i brał udział w dyskusjach naukowych. Tematyka spotkań dotyczyła głównie problematyki szkolnictwa wyższego, szczególnie takich zagadnień jak: Krajowe Ramy Kwalifikacji, umasowienie kształcenia wyższego, Polska w europejskiej przestrzeni kształcenia ustawicznego, przyszłość uniwersytetów, potencjał polskiej nauki, drogi doskonalenia indywidualnego stylu prowadzenia zajęć dydaktycznych, urządzanie świata akademickiego, wartości w świecie nauki.

Wspomnieć należy także o tym, że Pan dr Andrzej Rozmus był współwykonawcą trzech ekspertyz zamówionych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

-H. Izdebski (kierownik projektu) pt. „Propozycja założeń do ustawy regulującej system szkolnictwa wyższego”. Założenia do ustawy 2,0 (rok 2017)

-J. Górniak, Z. Marciniak, Z. Kraśniewski, D. Antonowicz, A. Rozmus, J. Bujnicki – „Program rozwoju szkolnictwa wyższego i nauki na lata 2015 – 2030

-J. Woźnicki (kierownik) – „Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego 2010 – 2020 – projekt środowiskowy – wyzwania demograficzne” (2009) sfinansowany przez Fundację Rektorów Polskich.

Ocena podstawowego dzieła naukowego

Kandydat do uzyskania stopnia doktora habilitowanego do oceny recenzentów przedstawił dzieło pt. „Edukacja akademicka w perspektywie krytycznej. Studenci wobec neoliberalnej polityki kształcenia w szkole wyższej”. Praca została wydana w Oficynie Wydawniczej Impuls w Krakowie w roku 2018 i liczy 316 stron.

Książka składa się z wprowadzenia, sześciu rozbudowanych pod względem strukturalnym rozdziałów analitycznych, zakończenia, bibliografii i licznych aneksów.

W rozdziale pierwszym pt. „pedagogika krytyczna źródłem analiz edukacji” przedstawiono bardziej szczegółowe zagadnienia związane z problematyką krytycznej nauki o wychowaniu, przedłożono założenia pedagogiki radykalnej H. Girouxa oraz foucaultowskie inspiracje analityką rządu. Francuski filozof wprowadził pojęcie „władza – wiedza”. Oznacza on tyle, że każda władza wytwarza ramy prawdy, w których wiedza musi się zmieścić. To władza tworzy wiedzę i narzuca ideę prawdy i uzależnia od nich dyskursy. Oznacza to, że władza określa reguły komunikacji społecznej, dopuszcza granice krytyki, sugeruje co można powiedzieć i pomyśleć, ale najważniejszym czynnikiem w procesie nawiązywania relacji między władzą a społeczeństwem jest to, kto i ile może powiedzieć. Nie jest tu istotna sama językowa forma przekazu lecz instytucjonalna, kto z władzy lub w imieniu władzy, coś powiedział.

W rozdziale drugim zatytułowanym „W stronę społeczeństwa postindustrialnego” autor zdefiniował społeczeństwo dyscyplinarne, przedstawił koncepcję postponoptikonu jak też omówił ideę przechwytywania czasu i pragnień jednostek. Autor przywołuje ideę Jonathana Crary`ego o czasie pracy instytucji społecznych. Funkcjonują one bez przerwy 24 godziny na dobę przez siedem dni w tygodniu. Jest to nowa formuła działania współczesnego człowieka zanurzonego w postnowoczesnym świecie idei i rzeczy. Możliwości nie są ograniczone czasem, a wybór towarów i usług jest powszechny. Wszystko można kupić i sprzedać. Nie da się natomiast zaspokoić nieograniczonego potencjału konsumpcji, coraz bardziej wysublimowanych i nieustannie rozbudzanych potrzeb. Człowiek czuje przymus uczestnictwa w tym świecie pełnym wszelakich dóbr, wartości, nieograniczonych możliwości konsumowania wszystkiego i wszystkich.

Treścią kolejnego fragmentu pracy jest szkoła wyższa znajdująca się w orbicie neoliberalnych wpływów. Autor szczegółowiej analizuje neoliberalny ład ekonomiczny i kulturowy traktując go jako kontekst kształcenia w szkołach wyższych. Wskazuje także na zwiększający się popyt na wiedzę uniwersytecką z kręgów gospodarczych i społecznych jak też ewokuje to, jakie są oczekiwania neoliberalnych elit politycznych wobec szkoły wyższej funkcjonującej na rynku regionalnym i zakorzenionej w jakimś środowisku kulturowym. Dostrzega się tendencję do „ekonomizacji” edukacji. Konsumeryzm stanowi istotny czynnik analizy problematyki szkolnictwa wyższego. Otoczenie społeczne i biznes oczekują od uczelni impulsu gospodarczego. To w laboratoriach uniwersyteckich wykuwają się nowe idee ekonomiczne, produkcyjne, związane z zarządzaniem instytucjami społecznymi. Społeczeństwo kieruje także w stronę szkół wyższych oczekiwania, że jako podmioty społeczne będą funkcjonować w oparciu o reguły ekonomiczne kierując się racjonalnością w wydatkowaniu środków uzyskanych od rządu i podmiotów gospodarczych.

W rozdziale czwartym pt. „Transformacja i neoliberalne reformy szkolnictwa wyższego w Polsce” habilitant analizuje zmiany pola i reguł gry w szkolnictwie wyższym w ostatnich trzech dekadach. Ocenia także przebieg zmian i dokonywanych reform w systemie nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce po 1989 roku. Wskazał cztery okresy

reformowania systemu: pierwszy z nich został nazwany reorientacją systemową, drugi okresem bolońskim, trzeci czasem urzędników i ekspertów a czwarty kontynuacją neoliberalnej polityki akademickiej. Owe analizy dokumentuje odwołując się do konkretnych rozwiązań legislacyjnych dokonywanych w określonych czasach. Zresztą habilitant niejako doświadczał w swoim życiu akademickim skutków proponowanych ustaw i rozporządzeń ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Studiował w okresie obowiązywania pierwszej po 1989 ustawy o szkolnictwie wyższym. Potem jako doktorant, pracownik uczelni respektował przepisy prawa wynikające z kolejnych nowelizacji oraz nowo wprowadzanych ustaw regulujących działalność polskich uczelni. W tytule rozdziału piątego zawiera się problem uniwersytetu postdyscyplinarnego. Autor stawia opozycyjnie dwie wartości konstruuje współczesną szkołę wyższą. Z jednej strony jest ona autonomiczna, ale z drugiej wciąż narażona na liczne działania opresyjne ze strony władzy publicznej. Habilitant szczegółowiej analizuje problem opresyjności środowiska wobec uczelni. Przedstawia zagadnienie autonomii szkoły wyższej w dyskursie ekspercko urzędniczym jak też dokonuje krytycznej analizy zawartości programowej wykładów akademickich.

Natomiast rozdział szósty zawiera treści dotyczące zagadnień znajdujących się w podtytule książki, a mianowicie pisze tutaj o studentach i ich postawach wobec idei kształcenia i funkcjonowania szkoły wyższej. Na treść tej części opracowania składają się zagadnienia metodologiczne. Autor przedstawia cel i problematykę pracy, określa problemy, zmienne i wskaźniki. Opisuje procedurę badawczą a szczegółowiej metody, techniki i narzędzia badawcze.

W kolejnej odsłonie charakteryzuje składniki strukturalne procesu kształcenia w opiniach badanych studentów. Zajmuje się zagadnieniem koncentracji na sobie lub na innych, czyli bada świat wartości świata studenckiego. Określa ich wzorce reagowania wobec uczelni w poszukiwaniu krytycznego myślenia i refleksyjnego działania, aby w końcu określić to, ku jakiemu paradygmatowi zmierza współczesna szkoła wyższa. W opinii badacza jest to dążenie do postdyscyplinarnego ujmowania dydaktyki akademickiej.

Autor przywołuje koncepcje M. Foucault o naturze władzy. Podobnie jak francuski filozof uznaje, że władza liberalna, a tym bardziej neoliberalna zakłada rządzenie w otocze idei wolności. W istocie idzie o to, że rządzi się przez wolnościowe metody w imię wolności. Podstawowymi kategoriami są tutaj zarówno możliwość wyboru dokonywanego przez wolnych ludzi będących podmiotami życia społecznego jak i kierowanie się w tych wyborach poczuciem odpowiedzialności. Przy czym ani Foucault, ani A. Rozmus nie wskazują bliżej o jaką odpowiedzialność chodzi w tych rozważaniach. Sam R. Ingarden wskazał na cztery sposoby rozumienia pojęcia odpowiedzialności. Tylko jedna z tych odmian była przedmiotem rozważań habilitanta.

Według tej koncepcji członkowie poszczególnych grup społecznych jakoś trafiają w swoich decyzjach w oczekiwania władzy publicznej. Dotyczy to także kategorii studentów. Poddają się oni swoistej „katorze dyscyplinarnej” nie z poczucia doznawania kar od instytucji władzy, ale raczej oczekując i otrzymując nagrody symboliczne. Takie zachowania społeczne M. Foucault nazwał społeczeństwem postdyscyplinarnym. Władza poszerza zakres swojej kontroli nad członkami poszczególnych kategorii społecznych dzięki między innymi osiągnięciom nauk technicznych i społecznych. Inwigilacja jest bardziej subtelna, podobnie jak metody miękkiego oddziaływania. Ludzie nie poddają się mechanizmowi dyscypliny wobec instytucji państwa i władzy, pochodzącej niejako z zewnątrz. Sami oddają swoją quasi

wolność i poczucie bezpieczeństwa teje. Skazują się na bezpieczną wolność i zachowanie poczucia tożsamości akceptując istnienie władzy politycznej i społecznej. Zresztą nie jest to zupełnie nowa idea na rynku filozoficznym. Już E. Fromm w swoim studium o naturze władzy autorytarnej wskazywał na różne odcienie uwikłania jednostki w systemie społecznym. Stosowane tam metody oddziaływań miały różną skalę nacisku i przywiązywania danej osoby do instytucji nagradzającej.

Jak pisze autor rozprawy habilitacyjnej (s. 9, 166, 167) celem podjętych badań było rozpoznanie stopnia i zakresu, w jakim studenci odzwierciedlają w swoich wywodach ideologię neoliberalną w odniesieniu do strukturalnych składników procesu kształcenia. Pan dr Andrzej Rozmus badania rozpoczął w okresie dojrzewania koncepcji i wprowadzania kolejnej reformy systemu nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce. Poniekąd też uczestniczył w tym procesie w roli eksperta i autora równych częściowych opracowań. Jak pisze w swojej rozprawie habilitacyjnej wszelkie zmiany strukturalne w systemie szkolnictwa wyższego można rozpatrywać w wymiarze ideologicznym. A tutaj poddawano pod rozwagę zbiory idei i przekonań, które tworzą ostatecznie formalne ramy edukacji. Istotny wydaje się także wymiar organizacji procesu kształcenia i praktyki dydaktycznej. W efekcie pojawiają się na rynku idei niekiedy sprzeczne oczekiwania decydentów politycznych, świata ludzi biznesu, przedstawicieli środowiska akademickiego i otoczenia społecznego poszczególnych instytucji edukacyjnych. Jak pisze autor konkurują ze sobą ideologie pedagogiczne neoliberalne i neokonserwatywne, odmienne doktryny dydaktyczne oraz codzienna praktyka w szkolnictwie wyższym.

Istnieje także wymiar instytucjonalny reformy nauki. Jak pisze Pan dr A. Rozmus klasyczna formuła praktyki akademickiej wywodzi się z humboldtowskiej wizji uniwersytetu zaprezentowanej w 1809 roku w środowisku uczelni niemieckich. Stała się ona powszechną ideologią pedagogiczną organizacji uczelni europejskich w XIX i XX wieku. Opiera się na trzech filarach. Pierwszy dotyczy organizacji i efektywności badań naukowych. To wyniki owych dociekań uczonych stanowić mają przeciw „strawę duchową” dla dydaktyki. I właśnie praca nauczycielska pracowników uczelni stanowi drugą płaszczyznę reformy humboldtowskiej. Przybierała ona różne wymiary w praktyce edukacyjnej. W istocie badania psychologów nad efektywnością uczenia się powodowały zmiany w stosowaniu określonych metod dydaktycznych. Przejście jest tutaj wyraźne od wykładów i biernego udziału studenta, do ćwiczeń laboratoryjnych, uruchamiania własnej wyobraźni co do jakości różnych form aktywności na zajęciach dydaktycznych. W. Humboldt wskazywał też na trzecią płaszczyznę analizy problematyki funkcjonowania współczesnego uniwersytetu. Była nim budowa wspólnoty akademickiej, świata naukowców i studentów. Dzisiaj dostrzega się związki szkół wyższych z otoczeniem społecznym. Bo wszak instytucja ta funkcjonuje w określonym miejscu, korzysta z zasobów miejscowego biznesu i przygotowuje kadry dla gospodarki, administracji, oświaty i wielu innych działań społeczeństwa.

Badania empiryczne przeprowadzone przez Habilitanta zostały osadzone w perspektywie poznawczej wywodzącej się z krytycznej nauki o wychowaniu (s. 164). Autor przywołuje tutaj idee pedagogiki krytycznej jako osnowę teoretyczną analizy i oceny zebranego materiału empirycznego. A ten dotyczył poziomu i zakresu odzwierciedlenia w opiniach studentów elementów ideologii neoliberalnej w odniesieniu do strukturalnych składników procesu kształcenia. Autor przyjął założenie, że owe składniki strukturalne odnoszą się zarówno do procesu dydaktycznego (cele, treści kształcenia, metody, strategie, środki dydaktyczne), do czynników warunkujących

przebieg i efekty kształcenia związane z cechami psychofizycznymi studentów i nauczycieli akademickich, czy też wynikające ze specyfiki środowiska i otoczenia uniwersytetu. Trzecim elementem strukturalnym jest tutaj podmiot procesu dydaktycznego, a szczególnie sposoby komunikowania się i współdziałania dydaktycznego.

Autor pracy po dokonaniu dosyć dogłębnej analizy zagadnień metodologicznych zamieszczonych w tekstach poszczególnych badaczy przyjął, jak sam pisze, hybrydowe podejście do badań empirycznych. Składają się one z kilku etapów. Pierwszym z nich były badania oparte na strategii ilościowej, drugim zaś badania jakościowe. W części pierwszej wykorzystano sondaż diagnostyczny, pięciostopniową skalę Likerta do zbadania wzorców reagowania wobec szkoły wyższej, a do określenia roli przypisywanej nauczycielom akademickim zastosowano narzędzie opracowane przez J. Freimutha. Do badań jakościowych wykorzystano kwestionariusz moderacji Maisona. Badania przeprowadzono w grudniu 2017 roku na próbie 1825 studentów z 7 szkół wyższych, w tym trzech uniwersytetów. W badaniach jakościowych, w pięciu zogniskowanych wywiadach grupowych udział wzięło 40 osób.

Autor postawił następującą hipotezę: „można zasadnie przypuszczać, że odzwierciedlony w opiniach badanych studentów charakter nauczania we współczesnej szkole wyższej – w odniesieniu do głównych składników strukturalnych procesu kształcenia – odpowiada neoliberalnej wizji świata i człowieka” (s. 170). Została ona poddana weryfikacji w badaniach empirycznych.

Z badań wynika, że postdyscyplinarny paradygmat w dydaktyce akademickiej spełnia oczekiwania neoliberalnego otoczenia wewnętrznego i zewnętrznego uczelni. Wyraża się to między innymi w tym, że programy kształcenia, stosowane metody i środki dydaktyczne pozwalają na wprowadzania modyfikacji zgodnie z oczekiwaniami rynku pracy i obserwowalnych tendencji rozwojowych społeczeństwa i gospodarki. Studenci są zainteresowani tylko wiedzą pewną i certyfikowaną przez podmioty gospodarcze i społeczne. Proces kształcenia jest wystandaryzowany, sformalizowany i coraz bardziej zbiurokratyzowany. Daje się go łatwo nadzorować i korygować. Nauczyciele akademicy są postrzegani jako osoby posiadające wiedzę o wysokich walorach „utowarowienia”, przydatności do podejmowania refleksji i czynności zawodowych.

Nieustannie prowadzone są rankingi uczelni, poszczególnych kierunków studiów, najbardziej efektywnych i lubianych nauczycieli. Ewaluacji poddaje się programy kształcenia, a także osiągnięcia studentów. Wyłania się i nagradza najlepszych. Trwa nieustanna walka o przodownictwo w tej rywalizacji. Respektowane są normy funkcjonowania społecznego, szacunek i troska o mienie uczelni, o tradycje i symbole środowiska akademickiego.

Studenci zdają się być uwodzeni przez system, w którym stosuje się subtelne formy nagradzania za respektowanie wartości akademickich, poświęcenie się dla uczelni, udział w życiu kulturalnym, sportowym, naukowym i w różnych formach wolontariatu. Pełnienie wielu ról społecznych jest też wskaźnikiem uspołecznienia studentów.

Praca składa się z dwóch wyrazistych części, które same w sobie stanowią mogłyby odrębne byty literackie. W pierwszej z nich (pięć pierwszych rozdziałów) przedstawiono zagadnienia o wysokim poziomie teoretyczności. Jest tu analiza doktryn i ideologii pedagogicznych oraz filozoficznych, z których pedagogika dosyć obficie korzysta. Część druga to raport z badań empirycznych przeprowadzonych na dużej

próbie studentów siedmiu polskich uczelni (rozdział szósty). Habilitant wykorzystał tutaj zaledwie kilka idei przedstawionych w części pierwszej i poddał je weryfikacji formułując z nich kilka hipotez szczegółowych.

Analizując tekst pracy dostrzega się bazalne bo socjologiczne wykształcenia autora. Zabrakło tutaj odniesień do klasycznej pedagogiki, do idei wychowania w systemie akademickim. Taki termin zresztą nie pojawia się w książce. Mówi się tylko o edukacji, dydaktyce i kształceniu jako terminach stosowanych także w przepisach prawa o szkolnictwie wyższym. Zdaje się, że badacz sam stał się ofiarą neoliberalnego systemu postdyscyplinarnego poprzez zamknięcie refleksji w kręgu terminów właściwych dla analiz prawnych, socjologicznych, czy z zakresu zarządzania placówkami systemu nauki i szkolnictwa wyższego. Pedagog dostrzega więcej odcieni problematyki funkcjonowania jednostki w systemie akademickim.

Oceniana praca mieści się w nurcie refleksji naukowej związanej z pedagogiką szkoły wyższej. Prawie cały dorobek naukowy, jak i praca zawodowa habilitanta skupione są wokół zagadnień szkolnictwa wyższego. Z jednej strony można uznać to za zawężenie problematyki. Z drugiej jednak wydaje się, że autor jest osobą niezwykle kompetentną w zakresie ideologii i doktryn związanych ze szkolnictwem wyższym. Przedstawił dojrzałą koncepcję ujmowania problematyki funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego. W dobie panowania ideologii neoliberalnej studenci przyswajają także jej podstawowe wartości. Zapewne też będzie tak w sytuacji triumfu ideologii neokonserwatywnej. Wówczas owe idee przenikną do świadomości społeczności akademickiej i utrwalą się w świadomości studentów. Zdaje się, że ludzie nauki, pracownicy uczelni są bardziej odporni na wszelkie zmiany ideologiczne w szkolnictwie wyższym.

Studenci mają iluzoryczne poczucie wpływu na program kształcenia akademickiego, na wybór kadry nauczycieli akademickich, na treści, formy i metody nauczania, czy samokształcenia. Mają poczucie wolności i autonomii w podejmowanych działaniach. Oceniają poszczególnych wykładowców, treści kursów akademickich, warunki funkcjonowania w placówce, współpracę uczelni ze środowiskiem lokalnym. Przedstawiciele samorządu studenckiego uczestniczą we wszystkich organach kolegialnych i komisjach senackich, rektorskich, czy dziekańskich. Decydują o kryteriach przyznawania pomocy materialnej dla studentów i organizacji życia kulturalnego, sportowego czy formach wolontariatu. I chociaż mają „wpływ” na wszystko to jednak mają poczucie bycia nadal przedmiotem edukacji akademickiej, tak jak w epokach wcześniejszych. Ich poczucie wolności jak się zdaje ma wymiar jedynie deklaracyjny.

Toteż przyjęcie tezy o tym, że w opiniach studentów odzwierciedlają się podstawowe idee polityczne głoszone w mediach przez członków rządzących partii i koalicji nie jest bynajmniej szczególnie odkrywcze.

Konkluzja

Pan dr Andrzej Rozmus jest doświadczonym badaczem problematyki szkolnictwa wyższego. Od kilku lat obserwuje zmiany systemowe w nauce i edukacji akademickiej jako prorektor niepublicznej szkoły wyższej. Aktywnie uczestniczy w pracach koncepcyjnych nad wypracowaniem reformy systemu. Przewodniczy różnym zespołom badaczy. Jest bez wątpienia ekspertem z zakresu szkolnictwa wyższego.

Opublikował monografię autorską, był redaktorem lub współredaktorem 12 prac zbiorowych i autorem 40 artykułów zamieszczonych zarówno w czasopiśmie

naukowych, jak przede wszystkim w monografiach wieloautorskich. Posiada wysokie wskaźniki w ocenie bibliometrycznej. Był cytowany 86 razy, a Indeks Hirscha wynosi 7. Jest to najwyższy wskaźnik wśród kandydatów do stopnia doktora habilitowanego spośród osób, których dorobek oceniałem w okresie po 2005, kiedy wprowadzono Indeks Hirscha do polskiego systemu akademickiego.

Habilitant zrealizował kilka projektów badawczych. Przynajmniej jeden z nich był finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki, a kilka przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Posiada także duże doświadczenie dydaktyczne. Prowadzi zajęcia na kilku kierunkach studiów społecznych. Wypromował ponad 200 licencjatów i magistrantów. Uczestniczył także w dwóch otwartych przewodach doktorskich w roli promotora pomocniczego.

Bogata jest aktywność kandydata do stopnia doktora habilitowanego w środowisku lokalnym w sferze upowszechniania idei naukowych. Zainicjował festiwale i przeglądy z zakresu różnych dyscyplin naukowych. Jest założycielem Rzeszowskiej Akademii Innowacji. W licznych zajęciach dydaktycznych i o charakterze artystycznym uczestniczył wiele set uczniów miejscowych szkół średnich i podstawowych.

Biorąc pod uwagę dwa kryteria oceny podstawowego dzieła naukowego jakim jest praca pt. „Edukacja akademicka w perspektywie krytycznej. Studenci wobec neoliberalnej polityki kształcenia w szkole wyższej” to jest oryginalność dzieła i jego znaczenie dla rozwoju dyscypliny stwierdzam, że oba kryteria zostały spełnione. Autor przeprowadził głęboką analizę problematyki z zakresu pedagogiki krytycznej, radykalnej i emancypacyjnej. Zrekonstruował podstawowe tezy filozofii M. Foucaulta odnoszące się do postdyscyplinarnego społeczeństwa i z takiej perspektywy teoretycznej przeprowadził dosyć obszerne badania ilościowe i jakościowe w środowisku studentów 7 szkół wyższych w Polsce. Uzyskał bogaty materiał empiryczny. Z badań Habilitanta wynika, że w opiniach studentów polskich uczelni przejawia się neoliberalna doktryna kształcenia i traktowania wiedzy naukowej jako środka w realizacji kariery zawodowej.

W pracy pojawia się wiele oryginalnych koncepcji i przywołań z zakresu literatury światowej. Zastosowano bogate instrumentarium poznawcze, wiele technik i narzędzi badawczych. I chociaż dominuje w narracji model badań kwantytatywnych, to jednak praca spełnia kryteria poprawności metodologicznej obowiązujące w naukach społecznych.

Na podstawie art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o tytule i stopniach naukowych oraz tytule i stopniach w zakresie sztuki z późniejszymi zmianami w powiązaniu z art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. nr 1668, z dnia 30 sierpnia 2018 r. wnoszę do Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego o nadanie Panu dr Andrzejowi Rozmusowi stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

RG